

Гусак О.А.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального права*

СПОСІБ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТРОНИ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 120 КК УКРАЇНИ

На даному етапі розвитку суспільство переживає кардинальні зміни спричинені кризою в економічному та державному житті. Не кожна людина здатна пристосуватися та протистояти проблемам сьогодення, тому досить поширеним явищем є суїцид. Проте існують випадки, коли особа позбавляє себе життя не самовільно, а через вплив на неї зі сторони інших осіб.

Одним із злочинів, що посягає на життя людини, відповідальність за який передбачена національним законодавством в ст. 120 Кримінального Кодексу України (далі КК України), є доведення до самогубства. Особливістю даного діяння є те, що, хоча саме самогубство є одним із різновидів неприродної смерті, але, при цьому, доведення до самогубства - єдиний злочин проти життя особи який не охоплюється поняттям вбивства. Адже, даний злочин вчиняється суб'єктом злочину не прямо, а опосередковано (Колінь- ко О. О. Доведення до самогубства: порівняльна характеристика українського та зарубіжного законодавства. // Часопис Київського університету права - 2010. - №1 - С. 258-264.)

Метою даної роботи є дослідження проблематики об'єктивної сторони даного злочину, а саме способу вчинення доведення до самогубства, адже саме спосіб має вирішальне значення для кваліфікації даного злочину.

Значна суспільна небезпечність даного злочину, яка полягає в тому, що доведення до самогубства - це не лише порушення біологічного процесу життя людини, а й негативний вплив на існування суспільних відносин, та складність застосування даної норми свідчать про актуальність обраної теми. Окремі правові аспекти доведення до самогубства, а саме в частині деяких способів вчинення злочину, вивчали А.П. Тіщенко, Н.М.Ярмиш, Л.М. Шестопалова, В.В. Гриценко, А.О. Соловйов, В.С. Трофименко та деякі інші вчені. Проте складність даного питання, говорить про необхідність подальшого дослідження даної теми. У кримінально - правовій доктрині спосіб вчинення злочину служить для злочинця засобом досягнення певної мети, він властивий усім видам злочинів.

Об'єктивна сторона (ч. 1 ст. 120 КК) злочину виражається в доведенні особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності.

Доведення - це дія чи дії, які викликають певні злочинні наслідки. В даному випадку самогубство постає вимушеним актом.

Жорстоке поводження - це безжалісні, грубі дії, що спричиняють потерпілому фізичні та психічні страждання (нанесення тілесних ушкоджень, побоїв, позбавлення коштів для існування, житла, їжі, одягу, необгрунтовані стягнення, несправедливе позбавлення заохочень, різного роду знущання).

Шантаж - це загроза розголосити про потерпілого відомості, які останній бажає зберегти в таємниці (наприклад, відомості про тяжку хворобу тощо). Ці відомості можуть бути

також помилковими, такими, що не відповідають дійсності. Важливо, що вони носять такий характер, що потерпілий не хоче їх розголошувати.

Примус до протиправних дій - це певна загроза фізичним насильством, залякування, заподіяння побоїв тощо з метою примусити потерпілого, наприклад, брати участь у злочині.

Систематичне приниження людської гідності - це різного роду тривале принизливе ставлення до потерпілого (образи, наклеп, анонімні обвинувачення, знущання над честю жінки, цькування, несправедлива критика). Судова практика не відносить до такого роду обставин розірвання шлюбних відносин одним із подружжя, відмову від укладання шлюбу, припинення співжиття, подружню зраду, якщо при цьому не здійснювалися інші дії, що принижують людську гідність. Не можуть також кваліфікуватися за ст. 120 КК випадки самогубства внаслідок вчинення щодо особи будь-яких законних дій (наприклад, правомірного звільнення з роботи), а також внаслідок повідомлення хоча й таких, що принижують гідність особи, але вірних, таких, що відповідають дійсності, відомостей (за умови, що вони повідомлялися не в образливій чи цинічній формі).

Психологічний вплив при доведенні до самогубства має специфічні риси і чиниться шляхом різноманітних проявів: крик, істерика, приниження, повне ігнорування, обмеження життєвого простору (Керик Л. І. Способи доведення до самогубства. // Проблеми законності - 2008/96. - С.187 - 191.)

У частині 2 ст. 120 КК передбачена відповідальність за доведення до самогубства або замаху на нього особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винного, або такі самі дії, вчинені щодо двох або більше осіб, а в ч. 3 ст. 120 КК - щодо неповнолітнього, тобто особи, якій не виповнилося 18 років.

Стаття 120 КК України застосовується лише при настанні самогубства або замаху на самогубство. Між вказаною в ст. 120 КК України поведінкою винного і самогубством потерпілого чи замахом на нього має бути причинний зв'язок.

У зарубіжних країнах передбачаються також інші способи вчинення даного злочину. Наприклад, в КК таких країн, як Австрія (ст. 78 «Схиляння до самогубства») та Швейцарія (ст. 115 «Схиляння до вчинення самогубства та пособництво у самогубстві») передбачається також такі способи як допомогу у вчинення самогубства та схиляння до самогубства. Окрему увагу слід приділити КК Іспанії в якому немає статті «доведення до самогубства», а відповідальність за дане діяння, включаючи надання допомоги у здійсненні самогубства, передбачено ст. 143 «Вбивство та його види».

На відміну від кримінального законодавства зарубіжних країн Кримінальний кодекс України не передбачає відповідальність за схилення до вчинення самогубства та пособництво у самогубстві, незважаючи на те, що такі діяння є суспільно небезпечними, та вчиняються доволі часто.

З урахуванням викладеного можна зробити висновок, що в КК України з урахуванням досвіду зарубіжних держав (Австрії, Швейцарії, Сан-Марино, Біларусь, Литовської Республіки) слід передбачити кримінальну відповідальність за схилення до вчинення самогубства та пособництво у самогубстві.